

114

U S T A W A

z dnia 21 maja 1963 r.

o dyscyplinie wojskowej oraz o odpowiedzialności żołnierzy za przewinienia dyscyplinarne i za naruszenia honoru i godności żołnierskiej.

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Dyscyplina wojskowa jest to ściśle przestrzeganie przez wszystkich żołnierzy porządku i zasad określonych w przepisach prawa, regulaminach i innych przepisach wojskowych oraz rozkazów i zarządzeń przełożonych.

Art. 2. Podstawą dyscypliny wojskowej jest miłość Ojczyzny i wierność Narodowi, obywatelska i patriotyczna świadomość żołnierza, poczucie osobistej odpowiedzialności za powierzony mu przez Naród obowiązek obrony niepodległości i suwerenności Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i jej socjalistycznego ustroju oraz szacunek i całkowite zaufanie do przełożonych.

Art. 3. 1. Obowiązkiem przełożonych jest utrzymywanie dyscypliny wojskowej wśród podwładnych im żołnierzy.

2. Przełożonym przysługuje prawo stosowania środków wychowawczych niezbędnych dla utrzymania dyscypliny wojskowej.

3. Środkami wychowawczymi są w szczególności wyróżnienia i kary dyscyplinarne.

Art. 4. Przełożony uprawniony jest do zawieszenia żołnierza w czynnościach służbowych, jeżeli dobro służby tego wymaga.

Art. 5. 1. W razie jawnego nieposłuszeństwa albo oporu ze strony podwładnego przełożony jest obowiązany zastosować środki niezbędne dla zapewnienia posłuchu, a w sytuacji wyjątkowej, jeżeli przedsięwzięte środki nie odniosły skutku, także przymus.

2. W sytuacji bojowej przełożony ma prawo użyć broni w stosunku do podwładnego, który odmawia posłuszeństwa, porzuca broń lub samowolnie opuszcza stanowisko, jeżeli okoliczności wymagają natychmiastowego przeciwdziałania, a inne środki są niewystarczające.

Rozdział 2.

Udzielanie wyróżnień.

Art. 6. Wyróżnień udziela się żołnierzom za dokonanie czynu świadczącego o męstwie lub odwadze, za poważne osiągnięcia w wykonywaniu zadań służbowych lub pracy społecznej oraz żołnierzom, którzy przodują w służbie, w szkoleniu bojowym i politycznym, wyróżniają się troską o mienie społeczne albo posiadają inne zasługi lub osiągnięcia.

Art. 7. 1. Wyróżnieniami są:

- 1) pochwała,
- 2) udzielenie krótkoterminowego urlopu,
- 3) nagrodzenie podarkiem lub nagrodą pieniężną,
- 4) nadanie odznaki wzorowego żołnierza,
- 5) mianowanie na wyższy stopień wojskowy w drodze wyróżnienia na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

2. Za wyróżnienie uważa się również skreślenie z ewidencji poprzednio wymierzonej kary dyscyplinarnej.

3. Minister Obrony Narodowej może wprowadzić również inne wyróżnienia udzielane żołnierzom.

Art. 8. 1. Niezależnie od wyróżnień udzielanych przez przełożonych mogą być przedstawiane wnioski o nadanie żołnierzom orderów lub odznaczeń w przypadkach i na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

2. Nadanie orderu lub odznaczenia jest szczególnym wyróżnieniem żołnierza.

Art. 9. Przepisy art. 6—8 stosuje się odpowiednio do studentów szkół wyższych, odbywających wojskowe szkolenie w ramach studium wojskowego szkoły wyższej.

Art. 10. Uprawnienia poszczególnych przełożonych w zakresie udzielania wyróżnień oraz zasady i tryb ich udzielania normuje regulamin dyscyplinarny Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Rozdział 3.

Karanie dyscyplinarne.

Art. 11. 1. Każde naruszenie dyscypliny wojskowej jest przewinieniem dyscyplinarnym.

2. Za przewinienia dyscyplinarne przełożeni wymierzają żołnierzom kary dyscyplinarne, jeżeli inne środki wychowawcze nie są wystarczające.

3. W przypadkach szczególnych określonych w regulaminie dyscyplinarnym Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej prawo karania dyscyplinarnego przysługuje również dowódcom nie będącym przełożonymi żołnierza.

Art. 12. Odpowiedzialności dyscyplinarnej podlegają:

- 1) żołnierze w czynnej służbie wojskowej,
- 2) żołnierze rezerwy i żołnierze zwolnieni od powszechnego obowiązku wojskowego — za przewinienia dyscyplinarne popełnione w czasie noszenia umundurowania i oznak wojskowych,
- 3) studenci szkół wyższych odbywający wojskowe szkolenie w ramach studium wojskowego szkoły wyższej — za przewinienia dyscyplinarne popełnione podczas odbywania tego szkolenia lub w związku z nim,
- 4) jeńcy wojenni i inne osoby w przypadkach i na zasadach przewidzianych w przepisach szczególnych lub w umowach międzynarodowych.

Art. 13. W postępowaniu dyscyplinarnym wymierza się kary:

- 1) upomnienia,
- 2) nagany,
- 3) pracy porządkowej poza kolejnością,
- 4) zakazu opuszczania przez czas określony koszar (okrętu) lub innego miejsca zakwaterowania,
- 5) aresztu do 21 dni,
- 6) służby w oddziale karnym przez czas nie przekraczający 2 miesięcy,
- 7) obniżenia posiadanego stopnia wojskowego o jeden stopień,
- 8) ostrzeżenia o niepełnej przydatności na zajmowanym stanowisku służbowym,
- 9) wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe,
- 10) ostrzeżenia o niepełnej przydatności do wojskowej służby zawodowej,
- 11) usunięcia z wojskowej służby zawodowej lub nadterminowej.

Art. 14. 1. Za przewinienie dyscyplinarne można ukarać tylko jeden raz i wymierzyć tylko jedną karę dyscyplinarną.

2. W razie jednoczesnego karania za kilka przewinień wymierza się za te przewinienia jedną karę odpowiednio surowszą.

3. Przy wymierzaniu kary dyscyplinarnej uwzględnia się w szczególności pobudki czynu, stopień winy i wagę popełnionego przewinienia, dotychczasowe zachowanie się winnego oraz okres pełnienia służby wojskowej.

Art. 15. 1. Nie można karać dyscyplinarnie po upływie sześciu miesięcy od dnia popełnienia przewinienia dyscyplinarnego.

2. W razie odmowy ścigania lub umorzenia postępowania karnego i skierowania sprawy do dyscyplinarnego ukarania termin określony w ust. 1 nie ma zastosowania. W tym przypadku ukaranie dyscyplinarne nie może nastąpić po upływie trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia sądu lub prokuratora wojskowego.

Art. 16. Żołnierz podlegający zwolnieniu z czynnej służby wojskowej, którzy odbywają kary aresztu lub służby w oddziale karnym, nie mogą być zwolnieni z czynnej służby wojskowej przed wykonaniem kary.

Art. 17. Jeżeli względy dyscypliny wojskowej tego wymagają, można przed wymierzeniem kary dyscyplinarnej za-

trzymać żołnierza naruszającego dyscyplinę wojskową i osadzić go w pomieszczeniu zamkniętym na czas nie przekraczający 48 godzin.

Art. 18. Zakres i sposób stosowania kar, wymienionych w art. 13, w zależności od charakteru służby i posiadanego przez żołnierza stopnia wojskowego, tryb wymierzania tych kar i uprawnienia przełożonych w tym przedmiocie oraz zasady i sposób wykonywania kar dyscyplinarnych normuje regulamin dyscyplinarny Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Rozdział 4.

Odpowiedzialność za naruszenia honoru i godności żołnierskiej.

Art. 19. 1. Oficerowie w czynnej służbie wojskowej oraz podoficerowie zawodowi i nadterminowi ponoszą odpowiedzialność przed sądami honorowymi za czyny, które naruszają honor i godność żołnierską.

2. Sądy honorowe są wybieralne.

Art. 20. 1. Sądy honorowe orzekają na mocy przekonania opartego na swobodnej ocenie dowodów, kierując się zasadami honoru i godności żołnierskiej oraz przepisami ustawy i przepisami wydanymi na jej podstawie.

2. Przy orzekaniu członkowie sądów honorowych są niezawisli.

Art. 21. 1. Sądy honorowe wszczynają postępowanie:

- 1) na wniosek właściwego przełożonego,
- 2) na wniosek sądu lub prokuratora wojskowego,
- 3) na pisemny wniosek oficera lub podoficera albo skargę osoby cywilnej pokrzywdzonej czynem stanowiącym naruszenie honoru i godności żołnierskiej.

2. Nie można wszcząć postępowania przed sądem honorowym, jeżeli od dnia popełnienia czynu naruszającego honor i godność żołnierską upływie okres jednego roku.

3. Jeżeli sprawa była przedmiotem postępowania karnego, postępowanie przed sądem honorowym nie może być wszczęte po upływie sześciu miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia sądu lub prokuratora wojskowego kończącego postępowanie karne. W tym przypadku termin określony w ust. 2 nie ma zastosowania.

Art. 22. 1. Jeżeli sąd honorowy nie dopatry się winy oficera lub podoficera co do zarzucanych mu czynów, orzeka o niewinności.

2. W razie uznania, że oficer lub podoficer jest winny zarzucanych mu czynów, sąd honorowy orzeka o winie i stosuje środki wychowawcze w postaci:

- 1) upomnienia,
- 2) nagany,
- 3) surowej nagany.

3. Jeżeli według oceny sądu honorowego środki wychowawcze wymienione w ust. 2 są niewspółmierne do wagi popełnionego czynu, sąd orzeka o winie oficera lub podoficera i występuje do właściwego organu z wnioskiem:

- 1) o wymierzenie kary dyscyplinarnej:
 - a) ostrzeżenia o niepełnej przydatności do wojskowej służby zawodowej,
 - b) usunięcia z wojskowej służby zawodowej lub nadterminowej,
 albo
- 2) o pozbawienie stopnia oficerskiego lub podoficerskiego.

4. Sąd honorowy nie wydaje orzeczenia, lecz kieruje sprawę do właściwego prokuratora wojskowego celem wszczęcia postępowania karnego, jeżeli według oceny sądu czyn popełniony przez oficera lub podoficera zawiera znamiona przestępstwa.

Art. 23. 1. Nadzór nad sądami honorowymi sprawuje Minister Obrony Narodowej i organy wojskowe przez niego upoważnione.

2. Nadzór, o którym mowa w ust. 1, nie może wkraczać w dziedzinę, w której członkowie sądów są niezawisli.

Art. 24. Szczegółową organizację sądów honorowych, właściwość, skład i sposób wybierania tych sądów, zasady i tryb postępowania przy rozpatrywaniu spraw i orzekaniu, zasady i tryb wnoszenia i rozpatrywania odwołań oraz wykonywania orzeczeń sądów honorowych, zakres i sposób sprawowania nadzoru nad sądami honorowymi, jak również właściwość organów wojskowych w tych sprawach określa Minister Obrony Narodowej.

Art. 25. 1. Minister Obrony Narodowej może zarządzić utworzenie sądów koleżeńskich właściwych do orzekania w sprawach stanowiących naruszenie honoru i godności żołnierskiej — dla szeregowców oraz dla podoficerów w czynnej służbie wojskowej nie podlegających właściwości sądów honorowych.

2. Organizację sądów koleżeńskich, zasady i tryb postępowania przed tymi sądami oraz środki wychowawcze stosowane przez sądy koleżeńskie określa Minister Obrony Narodowej.

Art. 26. W razie potrzeby przesłuchania osób cywilnych w charakterze świadków sąd honorowy i koleżeński ma prawo wzywać i przesłuchiwać te osoby na zasadach i w trybie określonych w kodeksie postępowania administracyjnego.

Rozdział 5.

Uchylanie kar dyscyplinarnych i orzeczeń sądów honorowych.

Art. 27. 1. Wymierzoną karę dyscyplinarną uchyla się w razie:

- 1) ujawnienia nowych okoliczności, które wskazują, że brak było podstaw do ukarania,
- 2) ukarania wbrew przepisom ustawy lub przepisom wydanym na jej podstawie.

2. Uprawniony do uchylania kar dyscyplinarnych jest dowódca, który karę wymierzył, i jego przełożeni.

3. Minister Obrony Narodowej może uchylić każdą karę dyscyplinarną wymierzoną żołnierzowi.

Art. 28. 1. Minister Obrony Narodowej lub organy wojskowe przez niego upoważnione mogą w trybie nadzoru uchylić każde orzeczenie sądu honorowego. Nie dotyczy to orzeczeń, na podstawie których nastąpiło pozbawienie stopnia oficerskiego wyższego niż stopień pułkownika (koman-dora). Orzeczenia takie może uchylać Rada Państwa.

2. Uchylenie orzeczenia sądu honorowego na niekorzyść oficera lub podoficera może nastąpić jedynie w razie ujawnienia nowych istotnych okoliczności nie znanych sądowi honorowemu w czasie rozpoznawania sprawy i nie później niż po upływie sześciu miesięcy od dnia wydania orzeczenia.

3. Uchylenie orzeczenia sądu honorowego, na podstawie którego nastąpiło wymierzenie kary dyscyplinarniej albo pozbawienie stopnia oficerskiego lub podoficerskiego, powoduje uchylenie wymierzonej kary dyscyplinarnej albo decyzji o pozbawieniu żołnierza stopnia oficerskiego lub podoficerskiego. Żołnierz odzyskuje utracony stopień z mocy prawa z dniem uchylenia orzeczenia sądu honorowego.

Art. 29. 1. W razie uchylenia kary dyscyplinarniej wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe albo usunięcia z wojskowej służby zawodowej lub nadterminowej oraz w razie uchylenia orzeczenia sądu honorowego, w wyniku którego pozbawiono żołnierza stopnia oficerskiego lub podoficerskiego, ulegają uchyleniu skutki, jakie spowodowało wymierzenie kary dyscyplinarniej albo pozbawienie stopnia, w zakresie ustalonym w decyzji o uchyleniu kary dyscyplinarniej lub orzeczenia sądu honorowego.

2. Zasady i tryb likwidacji skutków uchylenia innych kar dyscyplinarnych niż wymienione w ust. 1 określa regulamin dyscyplinarny Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Rozdział 6.

Kontrola przestrzegania porządku i dyscypliny poza rejonem zakwaterowania.

Art. 30. 1. Organami upoważnionymi do interweniowania wobec żołnierzy naruszających dyscyplinę albo porządek wojskowy lub publiczny poza rejonem zakwaterowania są organy porządkowe Wojskowej Służby Wewnętrznej i komend garnizonów, zwane w dalszym ciągu „wojskowymi organami porządkowymi”.

2. Minister Obrony Narodowej może upoważnić również inne organy wojskowe do interweniowania wobec żołnierzy w przypadkach, o których mowa w ust. 1.

3. Uprawnionymi do interweniowania w przypadkach, o których mowa w ust. 1, są także organy Milicji Obywatelskiej i organy ochrony kolei. Tryb i zasady interweniowania przez te organy określają odrębne przepisy.

Art. 31. 1. Przy wykonywaniu swych zadań wojskowe organy porządkowe mają prawo:

- 1) legitymowania, zatrzymywania i doprowadzania do właściwych organów wojskowych żołnierzy znajdujących się poza rejonem zakwaterowania w przypadkach naruszenia przez nich dyscypliny albo porządku wojskowego lub publicznego oraz do zwracania uwagi żołnierzom na postępowanie niezgodne z przepisami,
- 2) stosowania przymusu fizycznego w razie oporu przy zatrzymywaniu lub doprowadzaniu żołnierzy oraz w przypadkach, w których wojskowe organy porządkowe są uprawnione do użycia broni,
- 3) użycia broni jako środka ostatecznego, dopuszczalnego tylko wówczas gdy inne środki przymusu są niewystarczające i jedynie w określonych przypadkach — w celu uniemożliwienia popełnienia niebezpiecznego przestępstwa albo w celu obezwładnienia niebezpiecznego przestępcy lub udaremnienia jego ucieczki.

2. Użycie broni nie może mieć na celu pozbawienia życia i powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której broni użyto, a zarazem bez narażania życia lub zdrowia innych osób.

Art. 32. Minister Obrony Narodowej określi zasady i tryb wykonywania przez wojskowe organy porządkowe uprawnień wymienionych w art. 31 ust. 1 oraz przypadki, w których dopuszczalne jest użycie broni przez te organy, i tryb postępowania przy użyciu broni.

Art. 33. Przez użyte w art. 30 i 31 określenie „żołnierz” rozumie się żołnierzy w czynnej służbie wojskowej, jak również studentów szkół wyższych odbywających wojskowe szkolenie w ramach studium wojskowego szkoły wyższej, żołnierzy rezerwy i żołnierzy zwolnionych od powszechnego obowiązku wojskowego — w czasie noszenia przez nich umundurowania i oznak wojskowych.

Rozdział 7.

Odpowiedzialność żołnierzy za wykroczenia.

Art. 34. Żołnierze w czynnej służbie wojskowej ponoszą za wykroczenia odpowiedzialność dyscyplinarną lub przed sądami honorowymi, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej.

Art. 35. 1. Organy powołane do orzekania w sprawach o wykroczenia przesyłają otrzymane wnioski o ukaranie dotyczące żołnierzy w czynnej służbie wojskowej dowódcom jednostek wojskowych, w których żołnierze pełnią służbę, lub innym organom wojskowym.

2. Wnioski o ukaranie mogą być kierowane do organów wojskowych także bezpośrednio przez zainteresowane organy, instytucje lub osoby.

Art. 36. 1. Za wykroczenia, za które stosownie do przepisów o orzecznictwie karno-administracyjnym lub innych

przepisów szczególnych właściwe organy określone w tych przepisach mogą nakładać grzywny w drodze mandatu karnego, żołnierze w czynnej służbie wojskowej podlegają odpowiedzialności w trybie postępowania mandatowego; kary grzywny w drodze mandatu karnego wymierzają żołnierzom te organy.

2. W razie odmowy uiszczenia grzywny organ upoważniony do jej nałożenia kieruje do organu wojskowego określonego w art. 35 ust. 1 wniosek o ukaranie żołnierza.

Art. 37. W przypadkach określonych w art. 35 i 36 ust. 2 ukaranie dyscyplinarne albo wszczęcie postępowania przed sądem honorowym nie może nastąpić po upływie sześciu miesięcy od otrzymania wniosku o ukaranie żołnierza.

Art. 38. 1. Za wykroczenia popełnione przed wcieleniem do czynnej służby wojskowej żołnierze ponoszą odpowiedzialność na zasadach ogólnych.

2. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady i tryb wykonywania kar orzeczonych za wykroczenia, o których mowa w ust. 1, jak również zasady i tryb stosowania odroczeń, przerw i ulg w wykonaniu tych kar oraz odstępstwa od ich wykonania.

Art. 39. Za wykroczenia skarbowe żołnierze w czynnej służbie wojskowej ponoszą odpowiedzialność na zasadach i przed organami określonymi w przepisach karno-skarbowych.

Art. 40. 1. Za czyny, za które w myśl obowiązujących przepisów właściwe organy cywilne uprawnione są do nakładania kar porządkowych (grzywna, obciążenie kosztami, areszt zastępczy), żołnierze w czynnej służbie wojskowej ponoszą wyłącznie odpowiedzialność dyscyplinarną lub przed sądami honorowymi.

2. Środki dyscyplinarne przewidziane w ustawie stosuje się do żołnierzy w czynnej służbie wojskowej również w przypadkach, gdy właściwe organy cywilne uprawnione są w myśl obowiązujących przepisów do stosowania grzywny lub aresztu jako środka przymuszenia.

3. O pociągnięcie żołnierza do odpowiedzialności dyscyplinarnej lub przed sądem honorowym właściwy organ występuje do dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni służbę, lub do innego organu wojskowego.

4. Przepisy ust. 1—3 stosuje się również w przypadkach, gdy kara porządkowa aresztu zastępczego lub areszt jako środek przymuszenia zostały wymierzone przed wcieleniem żołnierza do jednostki wojskowej, a nie zostały do tego czasu wykonane.

5. Przymusowego sprowadzenia żołnierza w czynnej służbie wojskowej, w przypadkach określonych w obowiązujących przepisach, dokonują właściwe organy wojskowe na wniosek organów zarządzających sprowadzenie.

Rozdział 8.

Odpowiedzialność sędziów i prokuratorów wojskowych oraz oficerów i podoficerów korpusu osobowego służby zdrowia.

Art. 41. Sędziowie sądów wojskowych ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną za wykroczenia i przewinienia dyscyplinarne oraz za czyny naruszające honor i godność żołnierską na zasadach określonych w prawie o ustroju sądów wojskowych, a sędziowie Sądu Najwyższego będący oficerami zawodowymi — na zasadach określonych w ustawie o Sądzie Najwyższym.

Art. 42. Prokuratorzy wojskowi oraz oficerowie śledczy prokuratury wojskowej ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną za wykroczenia i przewinienia dyscyplinarne oraz za czyny naruszające honor i godność żołnierską popełnione podczas lub w związku z pełnieniem funkcji prokuratorskich (oficera śledczego) — na zasadach określonych w prawie o ustroju prokuratury wojskowej.

Art. 43. Oficerowie i podoficerowie korpusu osobowego służby zdrowia (lekarze, lekarze-dentyści, farmaceuci, tel-

czyrzy, pielęgniarki i inni) w czynnej służbie wojskowej ponoszą odpowiedzialność za wykroczenia zawodowe na zasadach określonych w przepisach o odpowiedzialności zawodowej fachowych pracowników służby zdrowia.

Art. 44. Za inne wykroczenia i przewinienia dyscyplinarne oraz za inne czyny naruszające honor i godność żołnierską żołnierze wymienieni w art. 42 i 43 ponoszą odpowiedzialność na zasadach określonych w ustawie.

Rozdział 9.

Zawieszanie w czynnościach służbowych.

Art. 45. 1. Żołnierza można zawiesić w czynnościach służbowych w związku z zarzutem popełnienia wykroczenia lub przewinienia dyscyplinarnego albo czynu naruszającego honor i godność żołnierską, jeżeli wymagają tego względy porządku i dyscypliny wojskowej.

2. Zawieszenie w czynnościach służbowych polega na odsunięciu żołnierza od pełnienia obowiązków służbowych wynikających z zajmowanego stanowiska służbowego.

Art. 46. 1. Okres zawieszenia żołnierza w czynnościach służbowych nie może przekraczać jednego miesiąca.

2. Minister Obrony Narodowej lub organy wojskowe przez niego upoważnione mogą przedłużyć okres zawieszenia żołnierza w czynnościach służbowych do dwóch miesięcy.

Art. 47. Właściwy przełożony obowiązany jest uchylić niezwłocznie zawieszenie w czynnościach służbowych, gdy ustaną przyczyny uzasadniające zastosowanie zawieszenia oraz w razie upływu terminu określonego w art. 46.

Art. 48. Przepisy art. 45—47 nie naruszają uprawnień sądu lub prokuratora wojskowego do zawieszenia żołnierza w czynnościach służbowych w związku z prowadzeniem postępowania karnego.

Art. 49. Zasady i tryb zawieszania żołnierzy w czynnościach służbowych oraz uprawnienia przełożonych w tym zakresie normuje regulamin dyscyplinarny Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 50. Zawieszanie w czynnościach służbowych sędziów i prokuratorów wojskowych normują przepisy prawa o ustroju sądów wojskowych i prawa o ustroju prokuratury wojskowej.

Rozdział 10.

Zażalenia i meldunki.

Art. 51. 1. Żołnierz ma prawo wnieść do właściwego przełożonego zażalenie w przypadku wymierzenia mu kary nie przewidzianej w art. 13 albo naruszenia przez przełożonego zakresu przysługujących mu uprawnień dyscyplinarnych.

2. Żołnierz może wnieść ponadto do właściwego przełożonego zażalenie w innych sprawach na postępowanie przełożonych lub innych organów wojskowych naruszające uprawnienia, jakie przysługują żołnierzowi w związku ze służbą wojskową, albo na niedbałe, nienależyte lub przewlekłe załatwianie sprawy przez organy wojskowe.

Art. 52. Żołnierz może wnieść zażalenie tylko we własnej sprawie.

Art. 53. 1. Zażalenie wniesione przez żołnierza powinno być rozpatrzone przez właściwego przełożonego lub właściwy organ wojskowy najpóźniej w ciągu dwóch miesięcy.

2. O sposobie załatwienia zażalenia zawiadamia się wnoszącego zażalenie.

Art. 54. 1. Żołnierz może składać meldunki do przełożonych lub innych organów wojskowych.

2. Przedmiotem meldunków mogą być w szczególności sprawy niedociągnięć w działalności organów wojskowych, naruszenia praworządności, nadużyć, ochrony mienia wojskowego oraz zaspokajania potrzeb żołnierzy.

3. Meldunek może zawierać własne propozycje i wnioski żołnierza dotyczące usunięcia zauważonych niedociągnięć, nadużyć lub naruszeń.

4. W sprawach rozpatrywania meldunków przepis art. 53 stosuje się odpowiednio.

Art. 55. Zasady i tryb wnoszenia zażaleń i meldunków, właściwość organów wojskowych w tych sprawach oraz zasady i tryb postępowania przy rozpatrywaniu zażaleń i meldunków określa regulamin dyscyplinarny Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz inne przepisy wojskowe.

Art. 56. Przepisy art. 51—55 nie naruszają uprawnień żołnierzy do składania skarg i wniosków oraz odwołań i zażaleń, wynikających z kodeksu postępowania administracyjnego, jak również z przepisów szczególnych o postępowaniu przed organami wojskowymi.

Rozdział 11.

Przepisy końcowe.

Art. 57. Do czasu objęcia oficerów i podoficerów korpusu osobowego służby zdrowia przepisami o odpowiedzialności zawodowej fachowych pracowników służby zdrowia ponoszą oni za wykroczenia zawodowe odpowiedzialność dyscyplinarną lub przed sądami honorowymi.

Art. 58. W Kodeksie Karnym Wojska Polskiego (Dz. U. z 1957 r. Nr 22, poz. 107, z 1958 r. Nr 36, poz. 165, z 1960 r. Nr 51, poz. 299 i z 1961 r. Nr 6, poz. 40) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 7 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 oraz dodaje się § 2 w brzmieniu:

„§ 2. Za karę dyscyplinarną w rozumieniu § 1 uważa się również środki wychowawcze stosowane przez sąd honorowy lub koleżeński.”;

2) w art. 23 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Nie popełnia przestępstwa żołnierz, który w przypadku jawnego nieposłuszeństwa lub oporu ze strony podwładnego zastosuje środki niezbędne w celu zmuszenia do posłuchu dla swego rozkazu, do którego wydania jest uprawniony, a w sytuacji bojowej używa broni w stosunku do podwładnego, który odmawia posłuszeństwa, porzuca broń lub samowolnie opuszcza stanowisko, jeżeli okoliczności wymagają natychmiastowego przeciwdziałania, a inne środki są niewystarczające.”

Art. 59. W ustawie z dnia 6 czerwca 1958 r. o służbie wojskowej szeregowców i podoficerów Sił Zbrojnych (Dz. U. z 1958 r. Nr 36, poz. 164, z 1959 r. Nr 14, poz. 75 i z 1961 r. Nr 6, poz. 39) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 12 ust. 1 wyrazy „lub przed sądem koleżeńskim” zastępuje się wyrazami „albo przed sądem koleżeńskim lub honorowym”;

2) w art. 14 ust. 3 wyrazy „sądu koleżeńskiego” zastępuje się wyrazami „sądu honorowego”;

3) w art. 21 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Za czyny, które naruszają honor i godność żołnierską, podoficerowie zawodowi i nadterminowi ponoszą odpowiedzialność przed sądami honorowymi, a szeregowcy oraz podoficerowie pełniący inną czynną służbę wojskową — odpowiedzialność dyscyplinarną albo przed sądami koleżeńskimi.”

Art. 60. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych wyda w wykonaniu ustawy regulamin dyscyplinarny Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 61. 1. Przewidziane w ustawie uprawnienia Ministra Obrony Narodowej i podległych mu organów wojskowych przysługują w stosunku do żołnierzy wojsk wewnętrznych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i podległym mu organom.

2. W sprawach określonych w art. 7 ust. 3, art. 24, art. 25 ust. 2, art. 30 ust. 2 i art. 32 Minister Spraw Wewnętrznych działa w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej.

Art. 62. 1. Tracą moc:

1) art. IV przepisów wprowadzających Kodeks Karny Wojska Polskiego (Dz. U. z 1957 r. Nr 22, poz. 108),

2) ustawa z dnia 18 stycznia 1951 r. o odpowiedzialności żołnierzy za przewinienia dyscyplinarne i za naruszenia honoru i godności żołnierskiej (Dz. U. z 1951 r. Nr 6, poz. 55, z 1954 r. Nr 34, poz. 142 i z 1958 r. Nr 2, poz. 5 i Nr 36, poz. 164).

2. Do czasu wydania rozporządzenia określonego w art. 38 ust. 2 zachowuje moc — w stosunku do żołnierzy, którzy popełnili wykroczenia przed wcieleniem do czynnej służby wojskowej — art. IV ust. 1 przepisów wymienionych w ust. 1 pkt 1, a do czasu wydania regulaminu dyscyplinarnego Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz przepisów dotyczących sądów honorowych i koleżeńskich na podstawie niniejszej ustawy zachowują moc regulamin dyscyplinarny Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz statuty sądów honorowych i koleżeńskich wydane na podstawie ustawy wymienionej w ust. 1 pkt 2.

Art. 63. Ustawa wchodzi w życie w trzy miesiące po dniu ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: *A. Zawadzki*

Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*